

Aleksandra Majić Skrbinšek
Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta
Večna pot 111
1000 Ljubljana, Slovenija

Tel: +386 40 974 736
E-pošta: almajic@gmail.com

PRIPRAVA PREDLOGA SKUPNE STRATEGIJE UPRAVLJANJA Z RISOM

Rezultati 4. delavnice, Mašun, 14. november 2007

slovenija
magyarország
hrvatska

Projekt »Čezmejno sodelovanje pri upravljanju, ohranjanju
in raziskovanju dinarske populacije risa«

www.dinaris.org

DinaRis

Projekt delno financira **Evropska unija** v okviru Programa pobude Skupnosti INTERREG IIIA Sosedskega programa Slovenija – Madžarska- Hrvaška 2004-2006

Organ upravljanja Sosedskega programa Slovenija – Madžarska – Hrvaška 2004 – 2006 je **Služba Vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko**.

Za vsebino dokumenta je odgovoren **Oddelek za biologijo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani** in v nekem primeru na

Priprava Predloga skupne strategije upravljanja z risom

Rezultati 3. delavnice, Mašun, 14. november 2007

PRISOTNI:

1. Tomaž Skrbinšek, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo,
2. Đuro Huber, Veterinarski fakultet, Zagreb,
3. Magda Sindičić, Veterinarski fakultet, Zagreb.
4. Željko Štahan, Ministarstvo kulture, Uprava za zaščito prirode, Zagreb.
5. Vedran Slijepčević, Veterinarski fakultet, Zagreb.
6. Sonja Rozman Bizjak, ZRSVN.
7. Darja Slana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za biologijo.
8. Andrej, Andolšek, KGZS.
9. Marijan Malnar, LS Primorsko-goranske županije.
10. Damir Prokopović, UŠ podružnica Delnice, Šumarija Klana.
11. Blaž Krže, LZS.
12. Gregor Bolčina, LZS.
13. Alojz Marn, MOP.
14. Miha Krofel, Biotehniška fakulteta.
15. Hubert Potočnik, Biotehniška fakulteta.
16. Ivan Kos, Biotehniška fakulteta.
17. Miljenko Gašparac, NP Risnjak.
18. Josip Kusak, Veterinarski fakultet.
19. Anton Marinčič, ZGS.
20. Patricija Oković, DZZP.
21. Dario Majnarić, UŠP Delnice.
22. Damir Križ, LS Primorsko-goranske županije.

Moderator delavnice:

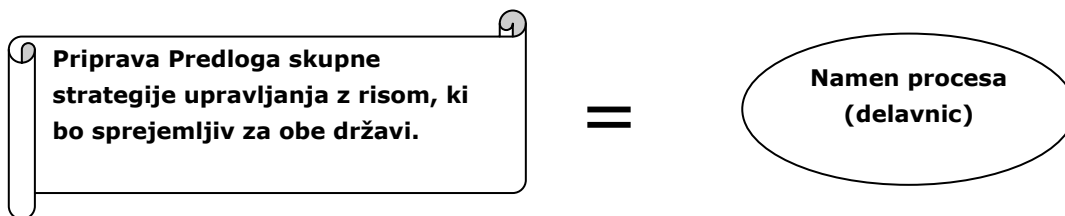
Aleksandra Majić Skrbinšek

POVZETEK PREJŠNJIH DELAVNIC:

Slovensko-hrvaški INTERREG IIIA projekt
„Čezmejno sodelovanje pri upravljanju, ohranjanju in raziskovanju dinarske populacije risa“

Rešitev:

1. Delavnica, Mašun, 11. in 12. junij 2007

- Dogovorjeno, da bomo na naslednje delavnice povabili predstavnike različnih potencialno zatinteresiranih organizacij.
- Opredeljeni izzivi skupnega upravljanja in razvrščeni po temah.

2. Delavnica, NP Risnjak, 2. in 3. julij 2007

- Udeleženci so predlagali rešitve.
- Razdelili smo naloge posameznikom: priprava osnutkov besedil.

Danes (predlog dnevnega reda)

- Zabeležiti mnenja, ideje in predloge novih udeležencev.
- Nadaljevanje priprave predloga / vsebine strategije.
- Predstavitev in ogled filma „Ris v Dinaridih“.

V nadaljevanju so navedeni vsebinski rezultati delavnice: V črnem so predstavljeni dosednji rezultati, zeleno pa vse, kar smo dopolnili na 3. delavnici.

1. GENETIKA

1. Genetsko- populacijska analiza.
 - PVA analiza:
 - reprodukcija, smrtnost, številčnost.
 - s pomočjo: monitoringa, genetskih analiz in modelov.
 - Monitoring: ZGS, DZZP; genetske analize in modeli: znanstvene institucije.
 - Zbiranje genetskih vzorcev v centralno banko:
 - Kontinuirana, permanentna aktivnost.
 - Varstvena genetika.
 - Strokovne in znanstvene institucije.
 - Skupna metodologija in protokoli:
 - Izmenjava rezultatov.
 - Znanstvene institucije.
2. Naseljevanje novih osebkov (augmentacija populacije).
 - Preliminarne teoretičnosnove za naseljevanje (ekspertiza) – pripraviti v času DinaRis projekta.
 - Pred naseljevanjem: hrvaško-slovensko in mednarodno srečanje: nadaljna razdelava ekspertize in oblikovanje stališča.
 - Odgovori na: Ali? Od kod? Koliko?
 - Konsenzualna odločitev o naseljevanju.
 - Politična odločitev (pristojne institucije obeh držav).
 - Tehnična razdelava naseljevanja: strokovne in znanstvene institucije.

Upoštevati varstvene interese balkanske populacije risa!

2. GOSPODARJENJE Z DIVJADJO (PLENSKIMI VRSTAMI)

- Pripraviti „risu prijazna“ priporočila.
- Raziskave: interakcije med vrstami.
- Predstavitev sedanjega stanja.

1. Kdo?
 - SI: Zavod za gozdove Slovenije, MKGP – politična odločitev in inšpekcija.
 - HR: Ministrstvo odobri predlog, upravljalci lovišč izvajajo, kontrolira inšpekcija.
2. Kje?
 - SI: Velika območja.
 - HR: Na ravni lovišč pripravijo predlog; za jelenjad, divjega prašiča in gamsa na velikih območjih.
3. Kdaj?
 - SI: 10-letni načrt in 1-letni načrt.
 - HR: 10-letni načrt in 1-letni načrt.
4. Kako?
 - SI: ZGS pripravi predlog na osnovi monitoringa odstrela.
 - HR: Strokovne podlage in štetje divjadi.

Vplivamo lahko skozi MOP (SI) in MPŠVG (HR) ter javnost v obeh državah.

Usklajevanje kvot.

Meddržavno sodelovanje.

Kontrola krivolova.

Rezultati druge skupine:

1. Večje število volkov ima za posledico manjše število risov.
 - Ne napisati, da volkovi zmanjšujejo število risov.
 - Konkurenca obstaja, ko je nizka številčnost plenskih vrst. Ne vemo pa, koliko je prekrivanja!
2. Ali z varovanjem volkov prispevamo k zmanjšanju (izginjanju) risa?
 - Nimamo podatkov.
 - Moramo zagotoviti dovolj plena tako za risa kot za volka in lovca.
3. Ministrstvo kulture RH pripravlja Naravovarstvene pogoje za LGO („lovnogospodarske osnove“) – posebna pozornost je namenjena prisotnosti risa in drugih velikih zveri v loviščih.
 - Podobno je v RS, ZRSVN pripravi mnenje.
4. Trenutna nizka številčnost risa ni posledica nizkega števila plenskih vrst (srnjad, jelenjad).
 - Tega ne vemo (ali je posledica).
 - Nizko število srnjadi povzroča porast ilegalnega odstrela risov.
5. Trenutne odstrelne kvote parkljarjev v pravkar sprejetih LGO (RH) so že v startu nizke.
 - Kleptoparaziti so pomembna konkurenca.
 - Objavljeni podatki kažejo, da je število risa odvisno od števila plena.
 - Če je razmerje v korist jelenjadi, je lahko kompeticija z volkom večja.
 - Obstaja problem krivolova plenskih vrst na Hrvaškem.
 - Višanje številčnosti plena zahteva skrb za prehrano (biotehniški ukrepi) – za Gorski kotar.
 - Pravilnik o pripravi LGO.

- **Ilegalni odstrel plenskih vrst ni glavni razlog ogroženosti risa.**
- **V Sloveniji številčnost srnjadi ni nizka.**
- **Podatki za Poljsko: Volk ima v prehrani 20% srnjadi, ris 80%.**

3. IN 4. IZVAJANJE POSEGOV IN POSTAVITEV SKUPNEGA MONITORINGA

Nadaljevati z neizvajanjem odstrela risov.

1. Skupni protokoli in podatkovna baza.
 - Kdo?
 - BF, DZZP, ZGS, VF.
 - Kdaj?
 - Do konca 2007.
 - Kako?
 - V okviru projekta DinaRis.
2. Zbiranje podatkov o risu.
 - Kdo?
 - Znanstveniki.
 - Strokovna in zainteresirana javnost (gozdarji, lovci, planinci, zaščitena območja,).
 - Kako?
 - Nekaj že regulirano s predpisi.
 - Seminarji, strokovni članki (Lovec, Lovački vjesnik) za ciljne skupine, oziroma organizacije.
 - Priročnik za monitoring favne (pripravlja DZZP).
 - Vnašanje podatkov iz znanstvenih raziskav v skupno podatkovno bazo.
 - Telemetrija.
 - **Na portal dodati možnost vpisa ilegalnega odstrela.**
3. Zbiranje podatkov o plenu.
 - Kdo?
 - ZGS in HŠ (Uprava Delnice) / Uprava za lovstvo (Središnja lovna evidencija).
 - Kako?
 - Evidencija smrtnosti plenskih vrst.
 - SI: ZGS, LZS in OZUL.
 - HR: HŠ (na območju Delnic) – možno širjenje sistema v prihodnosti.
 - Kje?
 - Šumska uprava Delnice.
 - DinaRis projektno območje v Sloveniji.
4. Skupna akcija monitoringa s pomočjo sledenja v snegu.
 - Kdo?
 - Upravljalci lovišč, zaščitena območja.
 - **V Sloveniji LPN Jelen.**
 - **Dobro za druge podatke (npr. lokacije za odlov risa) in aktivno vključevanje javnosti v izvajanje posegov.**
 - **Izvedljivost metode? (sneg)**
 - **Količki za dlake?**
 - Kdaj?
 - 1. sneg v letu.
 - Kako?
 - BF, VF, ZGS in HŠ: priprava metodologije: september 2007.

- **Podatkovno bazo za HR vodi DZZP.**
- **HR uporabi SLO model monitoringa.**
- **Kombinacija z genetiko (vzorci).**
- **Predpisi? SCALP monitoring.**
- **Za bazo uporabiti podake baz zaščitenih območij in kronik lovišč ter LGO.**
- **Vključiti podatke iz monitoringa drugih vrst (sledenja volka v snegu).**

5. VKLJUČEVANJE JAVNOSTI

Širiti idejo, da risu grozi izumrtje, da bi s tem pridobili podporo javnosti, prosebej lovcev, da bi boljše varovali risa.

1. Anketa:
 - Enaka metodologija v Slo in Hr.
 - Kdo? BF in VF.
 - Kdaj? jesen 2007.
 - Kje? Območje razširjenosti risa / projektno območje DinaRis, obiskovalci NP Risnjak.
2. Vključevanje interesnih skupin v proces priprave predloga skupne strategije.
 - Identifikacija interesnih skupin.
 - Povabiti IS na delavnice.
 - Rezultate delavnic poslati IS in omogočiti komentiranje.
 - Javne predstavitve predloga skupne strategije (dan odprtih vrat).
 - Revizija skupne strategije najkasneje po 3 letih.
 - Hitra reakcija in komunikacija z javnostmi v primeru pomembnih dogodkov.
3. Vključevanje javnosti v izvajanje aktivnosti.
 - Vključevanje v monitoring (on-line baza in zbiranje vzorcev).
 - Izmenjava izkušenj.
 - Skupna slovensko-hrvaška kampanja za dviganje zavesti.
4. Kdo?
 - Dviganje zavesti: DZZP, ZRSVN, ZGS.
 - Raziskovanje: BF, VF.

Izobraževanje o zagotavljanju celovitosti habitata.

Najpomembnejša interesna skupina so lovci – izobraževanje o odstrelu plenskih vrst.

Lovci podpirajo varovanje risa.

Kdo? Dodati še LZS in HLS.

Akcijski načrti? – Strategija je za daljši čas.

6. LOVSKA ZAKONODAJA

1. Kdo?
 - Za divjad v Sloveniji MKGP, na Hrvaškem MPŠVG pripravi predlog, parlamenta pa sprejemata odločitve.
 - Za risa v Sloveniji MKGP in MOP, na Hrvaškem MPŠVG in MK.
 2. Kaj?
 - SI: ZDLOV -1 (04), ZZP (OF2).
 - HR: ZOL (05), ZZP (06).
 - Skupno: mednarodne deklaracije in konvencije.
- Čim manjša finančna obremenitev za upravljalce lovišč („koncesionarje“).
 - Priporočilo za Slovenijo: Ne sprejeti dominalnega sistema.

- Priporočilo za Hrvaško: Spremeniti dominalni sistem.
- Pozitivna stimulacija upravljalcem lovišč za velike zveri:
 - Ne nujno finančna.
 - Znanstveno ovrednotiti predlagane posege (stimulacije, subvencije,...).
- **Kaj pa druga zakonodaja?**
- **Spremeniti naslov: Pravna podlaga (državna, EU, mednarodna).**
- **Mednarodni predpisi.**

7. ŠKODE

1. Usklajevanje metodologije določevanja škod (predpisi, priročnik).
 - Kdo? MK in MOP (predpisi), oziroma ARSO, ZGS, DZZP (priročnik).
 - Kdaj? V dveh letih (predpisi – pravilnik), do konca 2007 (priročnik).
2. Obvezni letni seminarji za cenilce škod.
 - DZZP in VF na Hrvaškem.
 - ARSO in ZGS v Sloveniji.
3. Izobraževanje rejcev domačih živali o pravilnem preprečevanju škod in sofinanciranje preprečevanja škod.
 - V Slovenij MOP, kmetijsko-svetovalna služba, ZRSVN.
 - Na Hrvaškem DZZP, županije, MK, poljoprivredno-savjetodavna služba.

Priporočilo: spodbujanje reje velikih domačih živali (ne drobnice) na območju velikih zveri. V obeh državah škode plačujejo ministrstva.

Priporočilo glede usmeritve reje (ne drobnica) naj se natančno in nevsiljivo definira. Problem je pomanjkanje sodelovanja med MOP-om in MKGP-jem. Zaradi starostne strukture prebivalstva je lažja reja drobnice kot velikih živali. Lastnike domačih živali stimulirati v dejavnost, ki je nekonfliktna.

8. POLITIKA

- Kaj? Politični konsenz za strategijo v obeh državah.
- Kdo? Mi. Bernska konvencija. Evropska komisija. IUCN – CSG.
- Kako? Podpora širše javnosti, pisma podpore, lobiranje.
- Kdaj? Po končanem postopku priprave predloga strategije.

Prekrivanje s „Pravna podlaga“.

9. FINANCIRANJE

- Kaj? Zagotoviti trajno financiranje skupnega upravljanja.
- Kdo? Proračun, mednarodni fondi, lastna sredstva (turizem).
- Kako? Odškodnine in del izobraževanja iz proračuna, ostalo skozi projekte.
- Kdaj? Po sprejetju skupne strategije.

Lobirati v EU parlamentu za financiranje.

10. POVEZANOST HABITATA

- Kaj?
 - Prometnice.
 - Urbanizacija.
 - Pašniki (ograje).
 - Ograje v loviščih.
 - Drugi posegi v prostor.
 - Nemir v gozdnem prostoru.
- Kako?
 - Analiza trenutne povezanosti habitata – izdelava modela – validacija modela s pomočjo telemetrije – definicija habitatnih krp – vključevanje rezultatov v strategijo.
 - Rezultate modela vključiti v: prostorsko načrtovanje, PVO-SUO, priporočila za ograjevanje prostora, priporočila za coniranje gozdnega prostora za aktivnosti ljudi (rampe) **in omejevanje števila ljudi v gozdu.**
 - **Prepovedi bodo izzvale negativne odzive.**

Drugi posegi v prostor – plinovod.

Boljša prometna povezanost (gozdne ceste) pomeni več možnosti za nemir (kroserji,...).

Kako? Nemir – Popolno izvajanje Zakona o varstvu narave (HR).

Dopis za Ravbarkomando poslati MOP-u in MKGP-ju (Projekt DinaRis).

11. DRUGI SOSEDI

- Kaj?
 - Vključevanje v strategijo Italije in BiH.
- Kdo?
 - Ministrstva
 - Znanstveno-raziskovalne institucije.
 - Določiti institucije in kontaktne osebe.
- Kako?
 - Po načelih „Smernic za čezmejno upravljanje“ (LCIE).
- Kdaj?
 - Čim prej.
 - Pomembna je povezava z Alpami (Avstrija).

Na srečanju v BiH predstaviti projekt DinaRis in HR ter SI aktivnosti za velike zveri.

Povabiti sosede na predstavitev strategije.

Prevesti strategijo v angleščino – primer dobre prakse.

12. ILEGALNI Odstrel

- Kaj?
 - Krivolov (ilegalni odstrel) (hr: „krivolovci“ in „lovokradice“)
 - Cilj 1: Zmanjšati ilegalni odstrel risa in plena.
 - Cilj 2: Oceniti število ilegalno odstreljenih osebkov.
 - S pomočjo dobrega monitoringa lahko ocenimo krivolov.
- Kako?

- Pravočasno procesuirati storilce.
- Širiti zavest o ogroženosti populacije risa.
- Vključiti lovce v raziskave, jih obveščati o rezultatih, izobraževati in na ta način odpraviti predsodke o risih.
- **Jemati genetske vzorce iz trofej.**

Evidenca (DNA) legalno odvzetih risov – tudi abolicija za nazaj.

AKCIJSKI NAČRT

<i>Kaj?</i>	<i>Kdo?</i>	<i>(Do) kdaj?</i>
Pripraviti dopis „Ravbarkomanda“ in ga v imenu projektnih partnerjev poslati na MOP in MKGP	Tomaž Skrbinšek, Ivan Kos in Anton Marinčič	14 dni pred naslednjo delavnico
Priprava besedil za strategijo	vsi zadolženi	15.12.2007
Organizacije 4. delavnice	Magda Sindičič	11. in 12. Januar 2008

OCJENA USPEŠNOSTI DELAVNICE

